

pirms pacients sāk to izjust

Galvenais risinājums – saziņa ar ārstiem

“Runājot par plaši nepieciešamā amoksicilīna pieejamību, tā trūkums bija visās Eiropas valstīs. Taču nupat palēnām sākušas atjaunoties piegādes,” uzsver ZVA pārstāve. Atsevišķus medikamentus, tostarp arī bērnu antibiotikas, specializētās aptiekās var arī uz vietas uztaisīt un sagatavot, teic ZVA pārstāve. Taču SIA “Retējs” (“Centra aptieka” Liepājā) farmaceite Inese Vīriņa gan norāda, ka tomēr šādi risināt zāļu pieejamības problēmu nav galvenais, jo katrai antibiotikas suspensijai pamatsīrups ir citāds, īpaši tas attiecas uz bērniem domātām zālēm. “Mums svarīgākais bija saziņa ar ārstiem. Sazvanījāmies – ja nebija, tad piedāvājām citas, kas bija mums uz vietas. Tā šo krīzi esam pārvarējuši,” teic pieredzējusi farmaceite I. Vīriņa.

Liepājniece Vita Vilistere norāda, ka viņai vienmēr tiek piedāvāts alternatīvs medikaments – ar to pašu ķīmisko sastāvu, bet cita ražotāja. “Ir gadījies, ka nav, bet tad paskaidro, kurā aptiekā varētu būt. Bija reize, kad zāles nav noliktavā, zvanīju ārstam, un viņš palūdza iedot telefonu farmaceitam, un ātri izvēlējamies alternatīvu variantu,” pauž Vita.

“Mums aptiekā piedāvāja pasūtīt acu pilienus, jo tieši tāda veida pilienus vispār aptiekās nepārdodot. Jāgaida apmēram viena nedēļa. Aptiekā teica, ja nevaram gaidīt, lai zvanām ārstam un prasām, lai izraksta citus,” stāsta Arnita Leimante. Arī Jelgavā dzīvojošajai durbeniecei Veltai Jēkabsonei gadījies, ka konkrētu zāļu nav, bet tad ārstējošais ārsts izraksta citas atbilstošas. “Vistrakāk ir, kad pasaka, ka tādus medikamentus neražo vai nav un ilgi nebūs noliktavā, un ārstu sazvanīt neizdodas, un tad ir panika, jo manā gadījumā izlaist zāles nevar ne dienu!”

“Problēmas ar zāļu pieejamību ir bijušas visos laikos – kaut kas pazūd, kaut kas parādās. Vienmēr ir bijis kāds deficīts medikaments, taču ļoti svarīgi, lai ir pieejamas tieši bērnu zāles!” pauž I. Vīriņa. Regulāri laiku pa laikam trūkst kādu asinsspiediena regulēšanai domāto zāļu. Viņa norāda, ka vienmēr kaut kā izdevies situāciju līdzsvarot. Agrākos laikos zālēm piegādes bijušas divas reizes mēnesī, tagad ir katru dienu, turklāt medikamenti ir daudz reizi plašākā klāstā.

SIA “Retējs” ir aptiekas arī Nīcā, Bārtā, Sikšņos. Laukos ir mazāk cilvēku, tur situācija vienkāršāka – ar iepirktajiem krājumiem pietiekot.

“Uzskatu, ka pērn un iepriekš, kad bija kovids, visi cilvēki stāgāja maskās un beidzot iemācījās mazgāt un dezinficēt rokas, – tādēļ saaukstēšanās slimību praktiski nebija! Tagad saslimšanu ir vairāk. Taču medikamentus pasūtīja pēc iepriekšējiem izmantotajiem un pārdotajiem zāļu apjomiem, tādēļ tagad radās sastrēgums un iztrūkums,” secinājusi I. Vīriņa.

S. Zaņģe norāda, ka iztrūkums zāļu plauktos saistīts ar loģistiku vai ražošanu, taču par šiem apstākļiem vienmēr aptiekām tiek laikus paziņots. Ja kādu ražotni uz laiku slēdz, tad gan sākas grūtāki laiki, taču aptiekas pārstāve piekrīt, ka vislabākais risinājums ir sadarbība ar ārstiem. “Mūsu pluss ir tāds, ka mūsu aptiekas ir daudzviet Latvijā ārpus lielākām pilsētām, kur ārstu ir mazāk. Pie ārsta aiziet pacients, kuram mediķis izraksta zāles, bet cilvēks pēc tam nāk pie mums pirkt. Ja mēs laikus visus ārstus informējam, dakteris uzreiz zina, ka mums kaut kādu zāļu nav, un var atrast aizstājēju,” skaidro aptieku tīkla pārstāve. No situācijas izdevies arī iziet, gatavojot zāles uz vietas aptiekā, taču viņa atzīst, ka arī atsevišķām zāļu izejvielām bijis īslaicīgs pieejamības pārrāvums.

Vai šajā aptieku tīklā kādas

zāles ir regulārs deficīts? S. Zaņģe norāda, ka ir viens medikaments, kuram ir pretkrampju iedarbība. Uz Latviju konkrēto medikamentu atvedot aptuveni 800 vienības, taču S. Zaņģe piebilst, ka tas ir tik, cik aptuveni Latvijā pavisam aptieku. “Ja kādā mūsu aptiekā kaut kā pietrūkst, bet citā nav izpirkts, tad sūtām no citas uz citu,” saka aptiekas pārstāve.

Lai ir arī nopērkamas

Aptaujājot iedzīvotājus, “Kurzemes Vārds” uzzina par vēl vienu interesantu tendenci – zāļu iegādi kaimiņvalstī Lietuvā. Rucavniece Līga Jaunzeme norāda, ka Lietuvā zāles pērk regulāri. “Cena ievērojami zemāka, dažas zāles pat trīsreiz lētākas nekā Latvijā! Lietuvas aptiekās arī konsultē un vairāk iesaistās, lai palīdzētu cilvēkam,” uzsver Līga. Savukārt priekulniece Indra šo stāstu papildina ar vēl vienu interesantu faktu: “Vairākām zālēm, ko Latvijā var nopirkt ar recepti, Lietuvā tās nav nepieciešamas. Piemēram, kādreiz Latvijā stiprākas pret-sāpju zāles “Analģīns” bija bez receptes, tagad tās var iegādāties tikai ar recepti, Lietuvā to nevar. Nesaprotu, kāds labums no tā, ja šīs zāles palīdz tik daudziem un ir kā pirmā nepieciešamība avārijas gadījumam?” Indra teic,

ka daudzi pieejamie bezrecepšu medikamenti nemaz tā nelīdz kā “vecās, labās un pārbaudītās zāles”. Savukārt viņas kolēģe Melita Lietuvā pērk asinsspiediena zāles un citus medikamentus, galvenokārt tāpēc, ka lielāks ietaupījums. “Es arī joprojām nesaprotu, kādēļ daudzas zāles neiesaka lietot. Piemēram, man “zaļais aspirīns” (tablešu plāksnītei otrā pusē ir zaļš folijas papīrs – aut.) ir pirmās zāles, kas palīdz, ja esmu saaukstējusies. Ja par to uzzinātu mans ģimenes ārsts, droši vien saķertu galvu! Taču bieži aptiekās man iesaka šo,” atzīst Leonora.

Gan I. Vīriņa, gan S. Zaņģe piekrīt, ka vēl viens aktuāls jautājums par zāļu pieejamību ir ne vien to esamība aptieku plauktos, bet arī cilvēku iespējas to nopirkt. “Uzskatu, ja tirgus ir mūsu Baltijas valstīm, kāpēc nevarētu būt vienāds zāļu piedāvājums un cenas, lai nav tik lielas atšķirības?” teic I. Vīriņa, norādot, ka Latvijā zālēm PVN ir 12%, bet medicīnas iekārtām 21%. S. Zaņģe padalās pieredzē, ka arī šī zāļu pieejamības faktora dēļ aptieku tīkls senioriem rīko akcijas, kur var saņemt 20% atlaidi zāļu pirkumiem. “Kad nosaucam vairākas lietas, ko ārsts izrakstījis, cilvēks bieži pasaka, ka no tā visa varēs atļauties tikai vienu!” norāda aptieku tīkla pārstāve. ■

DIENAS
TĒMA

EKSPERTS

Zāļu cenu veido uzcenojumi un PVN

Inese Kaupere,
Veselības ministrijas
Farmācijas departamenta
direktore

Jebkurām zālēm piemīt noteikta farmakoloģiska iedarbība un ir iespējamas blakusparādības, un tās lietojamas atbildīgi un racionāli. Receptu zāļu statuss ir viens no rīkiem, kas palīdz veicināt zāļu drošu, atbildīgu un racionālu lietošanu. Receptu/bezreceptu statusu zālēm izvērtē nacionālā līmenī. Latvijā to nosaka atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem “Zāļu klasifikācijas kārtība” izstrādātajiem kritērijiem. Ekspertizē, izvērtējot katrām konkrētām zālēm nosakāmo izsniegšanas kārtību, Zāļu valsts aģentūra rīkojas sabiedrības veselības labākajās interesēs un saskaņā ar šiem noteikumiem. Piemēram, par receptu zālēm nosaka tādas zāles, kuras, pat lietojot pareizi, var radīt tiešus vai netiešus draudus cilvēka veselībai. Viens no piemēriem – antibiotikas un mikroorganismu rezistences veidošanās problēma, kā dēļ noteikti ir nepieciešama ārstniecī-

bas personas uzraudzība.

Zāļu cena veidojas, ražotāja cenai piemērojot vairumtirgotāja, aptiekas uzcenojumu un pievienotās vērtības nodokli (PVN).

PVN zālēm Latvijā ir 12%, Igaunijā zāļu cenu veido 9% PVN nodoklis, savukārt Lietuvā – kompensējamām zālēm nodoklis ir 5%, bet pārējām zālēm 21%.

Savukārt ir arī noteikti maksimāli pieļaujamie uzcenojumi kompensējamām un nekompensējamām zālēm. Latvijā to nosaka Ministru kabineta noteikumi.

Zāļu ražotājs deklarē cenu Zāļu valsts aģentūrā, kuras mājaslapā publicētajā Latvijas Zāļu reģistrā iedzīvotājiem ir iespēja uzzināt maksimāli pieļaujamo zāļu cenu aptiekās. Kompensējamām zālēm ir noteikts, ka ražotāja cena Latvijā nedrīkst būt augstāka par to cenu Lietuvā un Igaunijā.

Atšķirīga normatīvā regulējuma dēļ valstīs atšķiras uzcenojumu robežas un PVN. Respektīvi, pat ja ražotājs divās valstīs deklarē vienu un to pašu cenu, normatīvā regulējuma atšķirību dēļ zāļu produktu cenas atšķirsies. Zāļu valsts aģentūrā zāļu reģistrācijas apliecības īpašnieki sniedz informāciju par zāļu ražotāja cenām bez PVN, no kurām atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem par zāļu cenu veidošanas principiem tiek definēta maksimāli pieļaujamā aptiekas cena ar PVN. Aptiekām ir pienākums zāļu produktus izplatīt par cenu, kas nepārsniedz maksimāli pieļaujamo aptiekas cenu ar PVN, kas nozīmē, ka aptiekām ir tiesības izplatīt zāles lētāk. ■

<< Lai pacients neizjustu kādu konkrētu zāļu trūkumu!” pauž D. Okmane. Pirms diviem gadiem ZVA izveidoja lieltirgotavu atlikušo zāļu krājumu iegūšanas un apkopošanas sistēmu, kas nosaka zāļu lieltirgotavām pienākumu katru dienu sniegt aģentūrai datus par atlikušajiem visu zāļu krājumiem. Informāciju par atlikušo zāļu krājumu daudzumu un konkrētām lieltirgotavām, kurās zāles ir pieejamas, aģentūra automātiski atspoguļo Zāļu reģistrā. Līdz ar to visa informācija par Latvijā reģistrētām un pieejamām zālēm ir attēlota Zāļu reģistrā, kuru izmanto farmaceiti visā Latvijā, lai pārliecinātos par zāļu pieejamību visās valsts aptiekās.

Pat lielākās Eiropas valstis nepārtraukti saskaras ar zāļu pieejamības problēmām un zāļu piegāžu pārtraukumiem. Šo problēmu risināšanā piedalās arī Eiropas Komisija, valstis pašas un arī starptautiskas institūcijas, izstrādājot mehānismus zāļu pieejamības nodrošināšanai un jau preventīvi novērstu zāļu piegādes pārtraukumus un nekavējoties mazinātu to ietekmi.

“Aģentūra arī izmanto visas tiesiskās metodes, lai no savas puses mazinātu administratīvās barjeras zāļu pieejamībai. Piemēram, nepieciešamības gadījumā nekavējoties reaģē uz ražotājpārstāvju lūgumiem atļaut izplatīt zāles citu valstu tirgiem paredzētajos iepakojumos, ja nav citu iespēju nodrošināt pacientu vajadzības. Tomēr aģentūra nevar ietekmēt zāļu ražošanas procesus vai arī novērst tehniskas zāļu piegādes problēmas, par ko ziņojuši zāļu reģistrācijas īpašnieki, kas ir atbildīgi par zāļu virzību tirgū,” pauž D. Okmane.